

KONFERENSIYALAR COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**VI RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

MART, 2026

ISSN 3093-8791

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.com>

ANJUMANLAR PLATFORMASI

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**VI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2026-yil, mart

TOSHKENT-2026

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
VI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 6-son (mart, 2026-yil).- 33 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 26-mart

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi VI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2026-yil

© Mualliflar jamoasi, 2026-yil

MUNDARIJA

IQTISODIYOT FANLARI

Do'simov Shohruh

MINTAQA IQTISODIY RESURLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 4-7

Obidova Intizor

SANOAT KORXONALARINING MOLIYAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA INTEGRAL INDEKSLARDAN FOYDALANISH.....8-15

FILOLOGIYA FANLARI

Uzoqboyeva Ra'no

ARABIZMLARNING INGLIZ TILIDA MORFOLOGIK O'ZLASHUV XUSUSIYATLARI 16-17

Самиева Иродахон

КРАТКИЙ ОБЗОР ЛИТЕРАТУР ПО СОЦИОЛИНГВИСТИКЕ..... 18-21

PEDAGOGIKA FANLARI

Kamolov Baxtiyor

TALABALAR EKOLOGIK EKSKURSIYALAR ORQALI AMALIY BILIMLARNI MUSTAHKAMLASH METODIKASI 22-27

Tojiboyeva Shohistaxon

BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING TANQIDIY FIKR YURITISH KO'NIKMALARINI BAHOLASH USULLARI 28-32

BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING TANQIDIY FIKR YURITISH KO'NIKMALARINI BAHOLASH USULLARI

Tojiboyeva Shohistaxon Komiljonovna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Fakultetlararo chet tili kafedrası dotsenti v.b.,

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd)

Annotatsiya. Ushbu tezısdı bo'lajak ingliz tili o'qıtuvchılarının tanqidiy fikr yuritish ko'nikmalarını baholash usulları muhokama qilinadi. Tanqidiy fikrlash, o'quvchılarnı mantiqiy va analitik fikr yuritishga, ma'lumotlarnı tahlil qilishga va o'z fikrlarını asoslashga undaydi. Tezısdı ingliz tili o'qıtuvchılari uchun zarur bo'lgan tanqidiy fikrlash ko'nikmalarının ahamiyati, ularnı rivojlantirishning uslubları va baholash metodları keltiriladi. Ushbu ishning maqsadı bo'lajak o'qıtuvchılarning pedagogik faoliyatida tanqidiy fikr yuritish ko'nikmalarını samarali rivojlantirishga yordam beradigan innovatsion yondashuvlarnı taklif qilishdir. Tezis ta'lim jarayonida tanqidiy fikrlashnı rag'batlantirish uchun yangi metodologik yondashuvlarnı ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Tanqidiy fikr, tahlil qilish ko'nikmalari, kreativlik, interfaol metodlar, baholash usullari, metodikalar, innovatsion yondashuvlar, nazorat va baholash, amaliy mashg'ulotlar, samaradorlik.

METHODS FOR ASSESSING CRITICAL THINKING SKILLS OF FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS

Tojiboyeva Shohistaxon Komiljonovna

Acting Associate Professor, Interfaculty Department of Foreign Languages,

Termiz University of Economics and Service

Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Annotation. This thesis discusses methods for assessing the critical thinking skills of future English language teachers. Critical thinking encourages learners to think logically and analytically, to analyze information, and to justify their opinions. The thesis highlights the importance of critical thinking skills required for English language teachers, as well as methods for their development and assessment. The aim of this study is to propose innovative approaches that help effectively develop critical thinking skills in the pedagogical activities of future teachers. The work also contributes to the development of new methodological approaches to fostering critical thinking in the educational process.

Keywords: Critical thinking, analytical skills, creativity, interactive methods, assessment methods, methodologies, innovative approaches, monitoring and evaluation, practical training, effectiveness.

DOI: <https://doi.org/10.47390/ydif-y2026v2i6/n06>

Kirish. Zamonaviy globallasuv va raqamli axborot oqimining shiddatli rivojlanishi sharoitida bo'lajak ingliz tili o'qıtuvchılari nafaqat lingvistik kompetensiyalarga, balki mustaqil, asosli, xolis, ijodkor va tanqidiy fikr yuritish ko'nikmalariga ham ega bo'lishlari muhimdir. Tanqidiy fikr – har qanday ma'lumot, xabar yoki ish jarayonida dalil-isbotga tayanish, asoslanmagan yoki manipulyatsion qarashlardan xabardor bo'lish, turli nuqtayi nazarnı baholash, muqobil yechimlarnı tekshirish, mustahkam xulosa chiqarish kabi faoliyatlarnı o'z ichiga oladi. Ta'lim jarayonida bo'lajak ingliz tili o'qıtuvchılarının tanqidiy fikrini shakllantirish jahon pedagogika ilmida ustuvor yo'nalishlardan biriga aylangan, ammo bu kompetensiyani qanday baholash, mezonlar va metodlarnı qanday ishlab chiqish masalasi hamisha dolzarbligicha qolib keladi. anqidiy fikrlash – shaxsning har qanday ma'lumotni xolis,

daliliy, izchil va mantiqiy tahlil qilish, takroriy savollar berish, qarama-qarshi fikrlarni e'tiborga olish, xulosa va qarorlarni ishonchli dalillarga tayangan holda qabul qilish jarayonidir. Diane F. Halpern bu jarayonni "insonning intellektual jihatdan chuqur ishtiroki, subyektiv hissiyotlardan yiroq turib, asoslanmagan fikr va mulohazalarni dalil-isbot bilan inkor yoki tasdiq etishi" deb ta'riflaydi. Halpernning ta'kidlashicha, tanqidiy fikrni rivojlantirishda turli nazariy va amaliy yo'nalishlar (muammoli savol berish, dalil topish, qarama-qarshi misollar izlash, hissiy reaksiya o'rnida dalillarni sinchiklab tekshirish) muhim rol o'ynaydi. Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilari shunchaki lug'at va grammatik qoidalarga tayanmasdan, o'quvchilarga turli manbalar bilan ishlashda kerakli tanqidiy tahlil bosqichlarini ham o'rgatishlari lozim. Stephen D. Brookfield esa tanqidiy fikrni shaxsning avvaldan shakllangan qarashlarini qayta ko'rib chiqish, turli qarama-qarshi dalillarni o'rganish, o'z fikrini dalil bilan himoya qilish va kerak bo'lsa, xulosa o'rnini mantiqiy sabablarga ko'ra yangilashga tayyor bo'lish sifati sifatida ta'riflaydi. Unga ko'ra, tanqidiy fikr yuritish – bu jamiyatda o'quvchining mustaqil ovoz bilan fikr bildirish, manipulyatsiyaga qarshi tura olish, axborotni samarali o'zlashtirish, ijodkorlik bilan ishlash uchun zarur poydevor[1].

Ingliz tili pedagogikasi va tanqidiy fikr. Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilari – o'quvchilarga chet tilida o'qish, yozish, eshitish va gapirish ko'nikmalarini rivojlantiradigan shaxs sifatida turli madaniy kontekst, matnlar, ijtimoiy tarmoqlardagi xabarlar, ilmiy maqola va boshqalardan foydalanishlari lozim. Bunda xabarning ishonchli yoki asossiz ekanini ajratish, lingvistik manipulyatsiyalarni payqash, turli nuqtayi nazarlarni solishtirish, dalil keltirish, stereotiplardan xoli bo'lish kabilar – barchasi tanqidiy fikr yuritish bilan chambarchas bog'liq. Ennis fikricha, chet tili pedagogikasida tanqidiy fikr "o'qish va eshitish jarayonida matn mazmunini tahlil qilish, muallif maqsadi va dalillarni aniqlash, tarjima yoki fikr yuritish vaqtida manipulyatsiya unsurlariga qarshi tura olish" kabi jihatlarda yaqqol namoyon bo'ladi. Ennis shuni ta'kidlaydiki, bu ko'nikmani baholashda nafaqat til bilish, balki "dalillarga tayanish, subyektiv hissiyotlarni cheklash, argument tuzish" kabi intellektual amaliyotni ham inobatga olish kerak.

Tanqidiy fikrni baholash: metodik va nazariy muammolar. Nima uchun baholash muhim? O'qituvchida (yoki bo'lajak ustozda) tanqidiy fikr darajasi qanday ekanini o'lchamasdan, uning kasbiy tayyorgarligi haqida to'liq tasavvurga ega bo'lish qiyin. John E. McPeck tanqidiy fikrni "faqat yakuniy xulosa bilan cheklanmaydigan, balki dalil so'rash, muammoli savollar, qarshi dalillar bilan ishlash va xulosa chiqarish jarayonini ham ko'rsatadigan mahorat" sifatida baholash zarurligini qayd etadi[2]. Baholash quyidagi sabablar bilan muhim:

Obyektiv tasavvur: O'qituvchining tanqidiy fikr darajasini aniq mezonlar yordamida o'lchash, uning kuchli va zaif tomonlari namoyon bo'ladi;

Takomillashtirish: Natijaga ko'ra, o'qituvchiga metodik yordam, treninglar, amaliy mashg'ulotlar rejalashtirilishi mumkin;

Monitoring: Ta'lim jarayonida tanqidiy fikr boyib boryaptimi yoki susayaptimi – buni o'lchash uchun baholash usullari lozim.

Baholashdagi muammolar. Daniel Willingham bu borada "tanqidiy fikr subyektiv omillar, shaxsiy tajriba, hissiy reaksiya, dalil topish qobiliyati, shuningdek, lingvistik mahorat bilan chambarchas bog'liq. Uni oddiy test yoki to'g'ri/noto'g'ri javoblardan iborat an'anaviy imtihon bilan o'lchash qiyin" deya ta'kidlaydi[3]. Shu bois baholash jarayonida: Subyektivlikka

yo'l qo'ymaslik uchun aniq mezonlar (savol berish sifati, dalil topish, muqobil fikrni e'tiborga olish, xulosa mantiqliligi) ishlab chiqish;

Faqat test emas, balki keys-stadi, esse, bahs-munozara, rolli o'yin, portfolio, kuzatuv kabi usullarni uyg'unlash mustahkam natija berishi zarur.

Baholash usullari: bo'lajak ingliz tili o'qituvchilari misolida. Keng qo'llaniladigan baholash shakllari

Diane F. Halpern tanqidiy fikrni baholashda turli usullarni birlashtirishni taklif etadi:

Test-savollar: O'qituvchining mantiqiy xulosa qilish, dalil-topish, manipulyatsiyani payqash, qarama-qarshi fikrni ham inobatga olish bo'yicha multiple-choice yoki qisqa javobli testlar.

Insholar (esse): Muammoli mavzu bo'yicha tanqidiy fikr esse shaklida yoziladi, o'qituvchining dalilga asoslanishi, qarama-qarshi dalillarni ham tahlil etishi, xulosa uzviyligi baholanadi.

Portfolio: Uzluksiz ravishda bo'lajak ustozning turli keys, interfaol metodlar, bahs-munozaralardagi ishtiroki, dalillar jamlovi, o'z-o'zini baholash, "dars ishlanmalarini tanqidiy ko'z bilan ko'rish" kabi jarayonlarini to'plash.

Interaktiv metodlar orqali baholash. Stephen P. Norris tanqidiy fikrni "bahs-munozara (debate), keys-stadi, rolli o'yin, brainstorming, fishbone, onlayn forum bahsi" orqali baholash usullarini ilgari suradi. Unga ko'ra, o'qituvchilarga muammoli mavzu taklif qilinadi, guruhda dalillar keltirish, savol-javob, qarama-qarshi fikr, manipulyatsiyaga qarshi turish jarayoni baholanadi. Har bir ishtirokchining tanqidiy fikri "savol sifati, dalil ishonchliligi, hissiy reaksiyadan xoli bo'lish, muqobil dalillarni rad etish yoki inobatga olish" kabi ko'rsatkichlar asosida nazorat qilinadi. Misol: "Ingliz tili o'rganishda faqat grammatik tahlil kifoyami yoki interfaol metod zarurligimi?" degan bahs-munozara o'tkaziladi. Har bir bo'lajak ustoz dalil, statistika, ilmiy maqola, o'quvchilar bilan tajriba misollari keltiradi. Munozarada manipulyatsion ifodalar, hissiy bo'rttirish, subyektiv so'zlar payqalganda o'quvchining tanqidiy fikri – "Nega bu dalil ishonchli emas?" – deya savol bilan oshkor bo'ladi. O'qituvchi (baholovchi) esa aniq mezonlar asosida ball qo'yadi.

Keys-stadi va debate summativ baholash shakli. Richard W. Paul tanqidiy fikrni baholashda "keys-stadi + debate summativ baholash shakli"dan foydalanishni tavsiya etadi. Bunda: Keys: Biror real muammo (masalan, "Chet tilini erta o'rganish metodikasi: qaysi yoshdan zarur?"). Har bir ishtirokchi izlanib, muammoli holatni tahlil qiladi.

Debate: Ikki guruh o'z topgan dalillarini taqdim etadi, qarshi guruh savol berish, manipulyatsiyani rad etish bilan shug'ullanadi.

Baholovchi: "Savol berish sifati, dalilga asoslanish, hissiy ohangdan chetda bo'lish, xulosa pishiq-puxtaligi" kabi 4-5 mezon asosida ishtirokchilarni summativ baholaydi. Yakuniy ball o'quvchining tanqidiy tafakkur darajasini ifodalaydi[5].

Raqamli texnologiyalar yordamida tanqidiy fikrni baholash. Onlayn test va so'rovnomalar. Alec Fisher onlayn test va so'rovnomalar yordamida tanqidiy fikr komponentlarini operatsion shaklda o'lchash mumkinligini aytadi. Masalan, "Manipulyatsiyaga oid 5 scenariy" – har bir scenariyda dalil topish, shuhratparast shior, hissiy so'zlardan xoli bo'lish, aniq manba ko'rsatish kabilar baholanadi. Onlayn testlar har bir variantga ball yoki tahliliy javob belgilash imkonini beradi[5].

Shuningdek, so'rovnomalarda "Men turli manbalardan kelgan xabarni qanchalik darajada sinchiklab o'rganaman?", "Qarama-qarshi fikrlarni rad etmay, tahlil qilamanmi?" kabi o'zi baholash (self-assessment) savollari bilan tanqidiy fikr darajasiga doir subyektiv tasavvur ham olinadi.

Portfolio va e-portfolio. Robert Swartz tanqidiy fikrni baholashda e-portfolio juda muhim ekanini, chunki bu jarayon o'qituvchining (yoki talabarning) turli PBL vazifalarida to'plagan dalillari, muhokamalardagi rolli o'yin, keys, debate, esse, o'zi yozgan reflexive matnlarni jamlab, bir davr ichida tanqidiy tafakkur qanchalik o'sganini ko'rsatadi deya urg'u beradi. E-portfolio formatida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilari har bir dars/ hafta/ semestrda yoki muammoli mashg'ulotda ishlangan dalillar, infografika, o'zi tuzgan xulosa, rolli o'yin transkripti, ijtimoiy tarmoqda manipulyatsion xabar bilan kurashish usuli kabilarni joylashtirib borishi, so'ngra baholovchi (ustoz) aniq mezonlar bilan o'zgarish dinamikasini nazorat qilishi mumkin.

Baholash mezonlari. Dalil-isbot sifati. John E. Chaffee dalil-isbot, fakt keltirish, manba ishonchliligi masalalariga alohida e'tibor berish lozimligini aytadi. O'quvchi (yoki bo'lajak ustoz) tanqidiy fikr bildirayotganda "Qaysi manba?" "Qancha dalil keltirildi?" "Dalillar mantig'iga ko'ra xulosa shunchalik kuchli bo'ladi", "Muallif manipulyatsion so'z, hissiy ohang ishlatdimi?" – bularning barchasi dalil-isbot sifatini belgilaydi. Mezon: Dalillar turi (statistika, rasmiy manba, blog yoki mish-mish?), manbaning obro'si, dalillar izchilligi, subyektiv ta'sir yo'qligi.

Savol berish ko'nikmasi. Sharon Bailin tanqidiy fikrda "to'g'ri savol berish" – o'ta muhim omil ekanini, savollar nima uchun / qanday asos / muqobil yechim / kim foyda ko'radi / manipulyatsiya bormi / hissiy so'zlarmi / manba ishonchliligi / statistika xatoligi kabi jihatlar bo'yicha tuzilishi lozimligini ta'kidlashini aytadi. Ushbu savol berish sifati baholash orqali tanqidiy fikr darajasini aniqlash qulay

Mezon: Savol berish chuqurligi, dalil so'rab berish, manipulyatsion yoki hissiy unsurlarni fosh etishga xizmat qilishi, soddalashtirish yoki chetlab o'tishdan saqlanish, savoldagi muqobil qarashlar e'tibori.

Qarama-qarshi nuqtayi nazar bilan ishlash. Gerald Nosich nazarida tanqidiy fikrda "qarama-qarshi fikrlarni e'tiborga olish, faqat o'z taqdimotini emas, balki boshqalarning dalillarini ham tinglash, inkor yoki qabul qilishda puxta asosga ega bo'lish" mezonlari eng muhim ko'rsatkichlardan biri. O'quvchi "opponent fikrini ham inobatga olishi" tanqidiy nuqtayi nazarining "bag'rikeng analitik" fazilatini namoyish etadi. Mezon: Qarshi guruh yoki qarshi dalilga munosabat, dalillarni chetda qoldirmaslik, zarur bo'lsa, o'z nuqtayi nazarini qayta ko'rib chiqish, hissiy reaksiya o'rniga ilmiy-huquqiy dalilga tayangan holda ijobiy yoki salbiy javob berish.

Xulosa pishiq-puxtaligi. Alec Fisher xulosa mantiqiyligi, shubha yoki dalillar ziddiyati bartaraf qilingani, aniq manba va asosga suyanilgani, manipulyatsiyalardan xoli holda tuzilgani kabi belgilarni tanqidiy fikr yuritishning yakuniy bosqichi sifatida e'tirof etadi. Baholash jarayonida "Xulosa – dalillar bilan qanchalik mustahkam bog'liq, hissiy yoki subyektiv so'zlar bilan ifodalanmaganmi?" kabi savollarga e'tibor qaratiladi

Xulosa. "Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining tanqidiy fikr yuritish ko'nikmalarini baholash usullari" – zamonaviy pedagogikaning dolzarb masalalaridan biri bo'lib, mustahkam amaliy natijalarga erishish uchun turli interfaol metodlar, keys-stadilar, test, forum, debate,

esse, portfolio kabi shakllarni uyg'un qo'llash tavsiya etiladi. Tanqidiy fikr – bo'lajak ustozning o'quvchilarga turli manbalar bilan ishlash, manipulyatsiyani payqash, dalilga tayanish, ma'lumotni xolis baholash, mustaqil xulosa qilishda o'rnak bo'lishi, shuningdek, o'zi ham bu jarayonni uzluksiz rivojlantirishi lozim bo'lgan intellektual ko'nikmadir.

Baholash usullari aniq mezonlarga asoslangan holda turli usullarda (PBL, debate, rolli o'yin, onlayn test, portfolio, fact-checking mashg'ulotlari) qo'llansa, subyektivlik pasayadi, o'qituvchining real tanqidiy fikr darajasi, kuchli va zaif tomonlari namoyon bo'ladi. Bu esa ma'lum bosqichda aniq takomillashtirish strategiyasini belgilash, uzluksiz o'sish, professional malakasini boyitish, jamiyat oldida turli axborot xurujlariga qarshi mustahkam ijtimoiy immunitet yaratishiga xizmat qiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Ro'ziqulovna, Xo'jamqulova Nafisa, and Eshkuvvatova Xosiyat Farxodovna. "Ta'limda ijodiy va tanqidi fikrlashni rivojlantirish o'zbekistondagi imkoniyatlar va xalqaro tajribalar." *Global Science Review* 1.1 (2025): 138-142.
2. Kubeysinova, N. "talabalarining tanqidiy fikrlash ko'nikmasini shakllantirish." *theory and analytical aspects of recent research* 3.26 (2024): 164-170.
3. Mamatmurotov, O. K. "Tanqidiy fikrlashning pedagogik aspektlari." *Inter education & global study* 5 (2024): 275-282.
4. Nosirov, N. V. "Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining metodik kompetentligini takomillashtirish modeli." *Ta'lim, fan va innovatsiya* Ilmiy jurnali (2023): 71-75.
5. Mulaydinov, Farxod, "Tillarni o'rganishda raqamli texnologiyalarning ahamiyati." *qo'qon universiteti xabarnomasi* 11 (2024): 105-107.

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

VI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2026-yil, mart

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
VI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 6-son (mart, 2026-yil). – 33 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 26-mart

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2026-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2026-yil.